

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

2026 №1
(10)

SAMARQAND – 2026

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

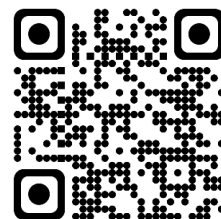
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2026

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
<p>Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i></p>	<p>Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i></p>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston); Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston); Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston); Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston); Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston); Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p>	<p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya); Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya); Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya); Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya); Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH); Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya); Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya); Elchin IBROHIMOV – f.f.d., professor (Ozarbayjon); Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya); Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston); Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ahmadjon MAVLONOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ilyos JO‘RAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Ibodullo ZUBAYDULLAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Bahora YUNUSOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston); Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston); Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston); Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Заместитель главного редактора:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ

д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Рохила РУЗМАНОВА

к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Эльчин ИБРАГИМОВ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор (Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Ахмаджон МАВЛОНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Илёс ЖУРАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Иболулло ЗУБАЙДУЛЛАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);

Бахора ЮНУСОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – PhD (Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD, доцент Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)**

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)
Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)
Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);
Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);
Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);
Prof. Dr. Temur KOJA OGLU (USA);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);
Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);
Prof. Dr. Elchin IBRAHIMOV (Azerbaijan);
Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);
Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Zarifa KHUSANOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Akhmadjon MAVLONOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ilyos JURAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Bakhora YUNUSOVA (Uzbekistan);
PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);
Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)
Technical staff: *Rakhmatulla SHOKIROV* (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);
Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEY (Özbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);
Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);
Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV (Azerbaycan);
Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);
Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Ahmadjon MAVLONOV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ilyos JÖRAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Bahora YUNUSOVA (Özbekistan);
Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);
Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)
Teknik Personel: *Rahmatullah ŞOKİROV* (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ
BOKU QURULTOYINING 100 YILLIGI

Inomjon AZIMOV	
I-Turkologiya qurultoyida yozuv masalasi.....	8
МАРАЗЫКОВ Турусбек Сейдакматович	
Бир тутумдуу жөнөкөй сүйлөмдөрдү классификациялоодо айрым бир маселелер.....	17
Elçin İBRAHİMOV	
Birinci Türkoloji qurultayda əlifba müzakirələri	27
Jo'ra Ochilovich XUDOYBERDIYEV	
Rossiyada turkologiya qurultoyini chaqirishga qilingan harakatlar	48
Emrah YILMAZ	
Türkiye'de Türkoloji'nin tarihsel seyri ve akademik inşası.....	62
Hezretgulı DURDIYEV, Kasım GAYİPOV	
Latin alfabesine geçiş sürecinde Birinci Türkoloji Kurultayı'nın stratejik rolü.....	82
TURKOLOG OLIMLAR HAYOTI	
ЮЛДАШЕВ Мусо Мухаммадиевич, ЮЛДАШЕВА Дильшода Мусаевна	
Игорь Валентинович Кормушин и его вклад в развитие тюркологии: исследовательское, организационное и международное измерения.....	90
TURKIY TILLAR VA TILSHUNOSLIKKA OID TADQIQOTLAR	
Игорь Валентинович КОРМУШИН	
О некоторых особенностях данных Махмуда Кашгари по тюркским диалектам XI в.	100
СДОБНИКОВ Вадим Витальевич	
Основные подходы к переводу священного корана на узбекский и русский языки	107
ЗУБАЙДУЛЛАЕВ Ибодулло Амриллоевич	
Роль тюркских языков как посредников в заимствовании исламской религиозной лексики в русский язык: исторический и лингвокультурологический аспекты.....	116
Narbibiş ŞAMMAÏEWA	
Frazeologik birlikleriñ sözlükde yerleşdirilişi.....	123
XOLMANOVA Zulxumor Turdiyevna	
Turkiy tillardagi lug'aviy birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish va ma'lumot berish funksiyasi.....	130
MAVLONOV Axmadjon Xoshimovich	
Qipchoq shevasi leksikasining tarkibiy-mazmuniy tahlili.....	137
Nuriddin Abdumannonovich ALTINBOYEV	
Turk maqollarida zoonimlarning lingvomadaniy talqini: oila konsepti doirasida.....	148
Shakhnoza KHUSHMURODOVA	
The social nature of language and its role in shaping identity	156
XUSANOVA Gulasal Shuhratjon qizi	
Turli millat o'yinlari nomlarining etimologik tahlili	161
ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK	
SALOHİY Dilorom Isomiddin qizi	
“Boburnoma”da ayollar timsollari tadqiqi	167
Ekrem Çulfa	
21. yüzyılın Psikososyal ve pedagojik krizlerine karşı bir panzehir: Ali Şir Nevâî'nin “insan-ı kâmil” paradigması	178
Akram Haydarovich TOSHPO'LATOV	
Metamorfoza hodisasining badiiy-falsafiy ahamiyati	188
Foziljon SHUKUROV	
Isomiy Samarqandiyning “Futuh us-salotin” asarida Nizomiy dostonchilik an'alariga ergashish.....	197
MUXITDINOVA Badiya Muslihiddinovna, AXMEDOVA Baxtigul Xaitmurot qizi	
“Alpomish” dostoni va “Kitobi Dada Qo'rqut” asarida farzandsizlik motivi	205
ЮСУПОВА Шохсанам Мирзали кизи	
Прагматический анализ табуированных единиц в художественном тексте и методика интерпретации в полиэтнической аудитории.....	210
TURKIY XALQLAR TARIXI	
Zhalgas AYT MURATOV, Janilsin AYT MURATOVA	
İlk Karakalpak oyuncusu ve sanat emekçisi.....	217
DAVRONOV Xolbek Zokir o'g'li	
XVI asr ikkinchi yarmida Usmonli – Buxoro diplomatiyasi va unda Eron omili	225
Shoira HAMDAMOVA	
Samarqand viloyatida vaqf mulklarining boshqaruvi: Maxdumi Xorazmiy madrasasi vaqfnomasi tahlili	232

AZIZ MUSHTARIY!

Jurnalimizning ushbu soni 100 yilligini nishonlayotganimiz Birinchi Boku Turkologiya qurultoyining tarixiy va ilmiy merosi, alifbo munozaralari hamda sohaning akademik shakllanishiga bag'ishlangan teran tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Maqolalarning asosiy mazmunini Mahmud Koshg'ariyning dialektologik ma'lumotlaridan tortib, Qur'oni Karimning o'zbek va rus tillaridagi tarjimalariga doir asosiy yondashuvlargacha, turkiy tillardagi leksik-semantik birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish funksiyasidan madaniy o'zlikni shakllantirishdagi lisoniy omillargacha bo'lgan keng ko'lamli mavzular tashkil etadi. Shuningdek, rus tilidagi islomiy terminologiya shakllanishida turkiy tillarning vositachilik roli, maqollardagi zoonimlarning lingvokulturologik tahlili, frazeologik birliklarning leksikografik talqini va badiiy matnlardagi tabu birliklarning pragmatik tahlili kabi o'ziga xos mavzular fanlararo uslubda tadqiq etilgan. Alisher Navoiyning "Komil inson" paradigmasi, "Boburnoma"dagi ayollar timsollari, Alpomish va Qo'rqut ota kitobidagi mushtarak motivlar hamda Nizomiy dostonchilik an'analarining Futuhu's-Salotin asaridagi akslari sinchiklab o'rganilgan. Bundan tashqari, metamorfoza hodisasining falsafiy asoslari, XVI asr Usmonli–Buxoro diplomatiyasi, Samarqanddagi vaqf mulklari boshqaruvi va qoraqalpoq sahna san'atining ilk namoyandalari kabi sotsiomadaniy tadqiqotlar turkologiya sohasiga yangi ufqlarni ochib beradi. Tahrir hay'ati sifatida turkiy dunyoning til, tarix va san'at merosiga nur sochuvchi ushbu boy ilmiy xazinani sizlarga taqdim etayotganimizdan mamnunmiz.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue of our journal brings together in-depth studies focusing on the historical and scientific legacy of the First Turkology Congress in Baku, of which we celebrate the 100th anniversary, along with alphabet discussions and the academic construction of the field. The core axis of the articles ranges from Mahmud al-Kashgari's dialectological data to the fundamental approaches in the translations of the Holy Quran into Uzbek and Russian; and from the function of lexical-semantic units in reflecting national thought in Turkic languages to linguistic factors in the shaping of cultural identity. Within this framework, unique topics such as the intermediary role of Turkic languages in the formation of Islamic terminology in Russian, the linguacultural analysis of zoonyms in proverbs, the lexicographical placement of phraseological units, and the pragmatic analysis of taboo expressions in literary texts have been examined through an interdisciplinary method. Ali Şîr Nevâî's "The Perfect Human" paradigm, female figures in the Baburnama, common motifs in Alpamysh and the Book of Dede Korkut, and the reflections of the Nizami poetic tradition in the work Fütühü's-Selâtin have been meticulously analyzed. Furthermore, sociocultural studies such as the philosophical background of the metamorphosis phenomenon, 16th-century Ottoman–Bukhara diplomacy, the management of waqf properties in Samarkand, and the pioneers of Karakalpak performing arts open new windows for Turkology research. As the Editorial Board, we take great pride in presenting this rich heritage that sheds light on the linguistic, historical, and artistic legacy of the Turkic world.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Dergimizin bu sayısı; 100. yılını idrak ettiğimiz Bakü Birinci Türkoloji Kurultayı'nın tarihsel ve bilimsel mirası, alfabe tartışmaları ve sahanın akademik inşası üzerine odaklanan derinlikli çalışmaları bir araya getirmektedir. Yazıların ana eksenini; Mahmut Kaşgarlı'nın diyalektolojik verilerinden Kur'an-ı Kerim'in Özbekçe ve Rusça tercümelerindeki temel yaklaşımlara, Türk lehçelerindeki leksik-semantik birimlerin milli tefekkürü yansıtırma işlevinden kültürel kimliğin şekillenmesindeki dilsel faktörlere kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Bu çerçevede; Türk dillerinin Rusçadaki İslami terminolojinin oluşumundaki aracı rolü, atasözlerindeki zoonimlerin lingvokültürel tahlili, frazeolojik birimlerin leksikografik yerleşimi ve edebî metinlerdeki tabu ifadelerin pragmatik analizi gibi özgün konular disiplinlerarası bir yöntemle incelenmiştir. Ali Şîr Nevâî'nin "İnsan-ı Kâmil" paradigması, Babürnâme'deki kadın timsalleri, Alpamyş ve Kitab-ı Dede Korkut'taki ortak motifler ile Nizâmî destancılık geleneğinin Fütühü's-Selâtin eserindeki akisleri titizlikle irdelenmiştir. Ayrıca metamorfoz hadisesinin felsefi arka planı, XVI. yüzyıl Osmanlı-Buhara diplomasisi, Semerkant'taki vakıf yönetimi ve Karakalpak sahne sanatlarının öncü isimleri gibi sosyokültürel çalışmalar, Türkoloji araştırmalarına yeni pencereler açmaktadır. Yayın Kurulu olarak; Türk dünyasının dil, tarih ve sanat mirasına ışık tutan bu zengin birikimi sizlerle buluşturmanın kıvancını yaşıyoruz.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В данный номер журнала включены исследования, посвященные историческому и научному наследию Первого Бакинского тюркологического съезда, 100-летие которого мы празднуем в текущем году, дебатам об алфавите и академическому становлению тюркологии. В центре внимания — широкий спектр тем: от диалектологических сведений Махмуда Кашгари до основных подходов к переводам Корана на узбекский и русский языки, от функции отражения национального сознания лексико-семантических единиц в тюркских языках до языковых факторов лультурного самосознания. Кроме того, в междисциплинарном аспекте исследованы такие темы, как посредническая функция тюркских языков в формировании исламской терминологии в русском языке, лингвокультурологический анализ зоонимов в пословицах. В выпуске основательно изучены парадигма «Совершенного человека» Алишера Навои, женские образы «Бабур-наме», общие мотивы в поэме «Алпамыш» и «Книге моего деда Коркута», а также традиции поэмотворчества Низами в произведении «Футух ус-салатин». Философские основы явления метаморфозы, вопросы Османско-Бухарской дипломатии XVI века, вакуфного управления в Самарканде, исследование первых представителей каракалпакского сценического искусства и другие социокультурные исследования открывают новые горизонты в тюркологии. Редакционная коллегия рада представить вам это богатое наследие, освещающее язык, историю и искусство тюркского мира.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

TURK MAQOLLARIDA ZONIMLARNING LINGVOMADANIY TALQINI: OILA KONSEPTI DOIRASIDA

PhD, Nuriddin Abdumannonovich ALTINBOYEV,
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti dotsent v.b.,
(Toshkent, O‘zbekiston)

 E-mail: nuriddinaltinbaev@gmail.com

 ORCID: 0009-0000-5113-0030

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19708594>

Annotatsiya

Ushbu maqolada turk xalqlari maqollarida uchraydigan zoonimlarning lingvokulturologik, kognitiv va aksiologik xususiyatlari o‘rganiladi. Tadqiqotda hayvon nomlari oddiy metafora emas, balki turk etnosining oila, nasl-nasab, tarbiya hamda gender munosabatlariga oid arxetipik tasavvurlarini aks ettiruvchi madaniy kod ekanligi ilmiy asoslanadi. Maqollar strukturaviy-semantik, konseptual klasterlash, leksik-semantik vektor tahlillari asosida tahlil qilinib, ot, eshak, echki, ayiqlar kabi zoonimlarning ijobiy va salbiy aksiologik yuklari yoritiladi. Ot obrazi turkiy madaniy xotirada sharaf, kuch va baxt timsoli sifatida talqin qilinadi, eshak va to‘ng‘iz esa salbiy ma‘nolarni ifodalaydi. Shuningdek, maqollarda farzand tarbiyasi, er-xotin munosabatlari va qarindoshlik tizimida zoonimlar orqali shakllangan konseptual metaforalar aniqlanadi. Tadqiqot natijalari turkiy lingvomadaniyatning asosiy qadriyatlarini anglashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: *zoonimlar, lingvokulturologiya, aksiologiya, metafora, turk maqollari, nasl-nasab, ot obrazi, kognitiv tahlil.*

CULTURAL LINGUISTIC INTERPRETATION OF ZOONYMS IN TURKISH PROVERBS: WITHIN THE FRAMEWORK OF THE FAMILY CONCEPT

Nuriddin ALTINBOEV,
Tashkent state university of oriental studies
Acting Associate Professor, PhD
(Tashkent, Uzbekistan)

Abstract

This article examines the cultural linguistic, cognitive, and axiological characteristics of zoonym-based expressions in Turkish proverbs. It argues that animal names serve not merely as metaphors but also as cultural codes that preserve the Turkic people’s archetypal views on family structure, lineage, upbringing, and gender relations. Using structural-semantic analysis, conceptual clustering, and lexical-semantic vector analysis, the study identifies the positive and negative axiological values associated with key zoonym images such as the horse, donkey, goat, and bear. The horse emerges as a symbol of honor, strength, and fortune, while animals like the pig or donkey convey negative connotations. The research reveals conceptual metaphors shaping models of kinship, marriage, and child-rearing. The findings contribute to understanding core values embedded in Turkic cultural cognition and traditional worldview.

Key words: *zonyms, cultural linguistics, axiology, metaphor, Turkish proverbs, lineage/ancestry, horse imagery, cognitive analysis.*

ЛИНГВОКУЛЬТУРНАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ЗООНИМОВ В ТУРЕЦКИХ ПОСЛОВИЦАХ: В РАМКАХ КОНЦЕПТА СЕМЬИ

АЛТИНБОЕВ Нуриддин Абдуманнонович,

Ташкентский государственный университет востоковедения
и.о. доцента, PhD (Ташкент, Узбекистан)

Аннотация

В статье исследуются лингвокультурологические, когнитивные и аксиологические особенности зоонимов, функционирующих в турецких пословицах. Автор отмечает, что названия животных представляют собой не простые метафоры, а культурные коды, отражающие архетипические представления тюркского этноса об институте семьи, родословной, воспитании и гендерных отношениях. Пословицы анализируются с использованием структурно-семантического, концептуального и лексико-семантического методов, что позволяет выявить аксиологическую нагрузку таких зоонимов, как конь, осёл, коза, медведь и др. Образ коня трактуется как символ чести, силы и удачи, тогда как свинья и осёл несут отрицательные коннотации. Особое внимание уделено концептуальным метафорам, формирующим модели семейных и родственных отношений. Результаты исследования способствуют более глубокому пониманию тюркской культурной памяти и системы ценностей.

Ключевые слова: зоонимы, лингвокультурология, аксиология, метафора, турецкие пословицы, родословная/ происхождение, образ коня, когнитивный анализ.

Kirish

Har bir xalqning og‘zaki ijodi, jumladan, maqollar tizimi uning tarixiy tajribasi, madaniy qadriyatlar va dunyoqarashining eng muhim ko‘zgidir. Maqollarda xalqlarning turmush tarzidan kelib chiqqan holda hayotning har jabhasi alohida o‘rin olgan. Shuningdek oila bilan bog‘liq maqollar har bir madaniyatning turmush tarzi bilan bog‘liq boy tajribalarining hosilalaridir (Altinbaev, Abdiyev, 2024: 356). Turk xalqlarining ko‘chmanchi hayot tarzi, chorvachilik bilan bog‘liq qadimiy an‘analari ularning lingvomadaniy xotirasini shakllantirgan. Bu xotira, ayniqsa, zoonimlar – hayvonlar nomlari orqali beriladigan badiiy obrazlar — vositasida maqollarda mustahkam kodlangan. Zoonimlar oila, tarbiya, nasl-nasab, axloqiy me‘yorlar, qarindoshlik munosabatlari kabi ijtimoiy-madaniy konseptlarni ifodalashda markaziy semantik yuk tashuvchi vosita sifatida xizmat qiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi zoonimlarning oddiy metafora emas, balki turk xalqining oila va ijtimoiy munosabatlarga oid arxetipik tasavvurlarini saqlovchi lingvokulturologik kod ekanligini ilmiy asoslash zaruriyati bilan belgilanadi. Metafora til dunyoqarashini aks ettirishda katta rol o‘ynaydi (Altinboyev, 2024: 260). Ta’riflanayotgan yoki tavsiflanadigan tushuncha bilan bog‘liq bo‘lgan boshqa tushunchalar turkumining ijobiy yoki salbiy ma’nolarni yuzaga keltirishi tasvirlanayotgan tushunchaga munosabat va qarashlarni ochib beradi.

Adabiyotlar sharhi va nazariy asos

Ushbu tadqiqot lingvokulturologiya, kognitiv lingvistika va aksiologiya nazariyalariga asoslanadi.

1. Lingvokulturologik yondashuv: Aksoy (2016), Doğan va Bayraktar (2002) kabi tadqiqotchilar turk og‘zaki ijodida hayvonlar obrazining katta ko‘lamini va ularga oid e‘tiqodlarni tahlil qilgan. Bizning tadqiqotimiz bu yondashuvni rivojlantirib, zoonimlarni madaniyat va til o‘rtasidagi aloqaning bevosita mahsuli sifatida ko‘rsatadi. Zoonimlar orqali turk xalqining ijtimoiy tashkiloti, xususan, oilaviy qadriyatlar madaniy kodlangan (Mert, 2007; Erdem, 2021; Altinboyev, 2021).

2. Kognitiv-semantik asos: Tahlil kognitiv metafora nazariyasiga tayanadi. Turk maqollarida hayvonlarning biologik xususiyatlari (masalan, zotdorligi, xulqi, kuchi) insonning ijtimoiy xususiyatlariga (nasl-nasab, tarbiya, axloq) ko‘chiriladi. Bu jarayon konseptual metaforalar orqali amalga oshadi (Lakoff, Johnson, 1980: 10). Masalan, “Insoning nasl-nasabi – hayvonning zotdorligi”. Bu esa maqollarning ma’nosi faqat leksik emas, balki kognitiv tuzilmalar asosida tushunilishini talab qiladi. Maqollar konseptni yoritib berish uchun eng asosiy manba hisoblanadi (Altinboev, 2023: 545).

3. Aksiologik yondashuv. Har bir zoonimning ma’nosi turk etnosining tarixiy tajribasiga asoslangan aksiologik yuklamaga ega. Masalan, ot obrazi doimo ijobiy aksiologiya (sharaf, kuch, baxt) bilan bog‘lansa, eshak yoki cho‘chqa obrazlari salbiy aksiologiya (qadrsizlik, qaysarlik, tubanlik)ni ifodalaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot nazariy va amaliy tahlillarni birlashtiruvchi quyidagi metodlar asosida olib borildi:

Konseptual klasterlash. Maqollarning oila konseptining beshta subkonsepti (nasl-nasab, turmush qurish, farzand tarbiyasi, er-xotin munosabatlari, qarindoshlik aloqalari) asosida tizimlashtirish.

Strukturaviy-semantik tahlil. Maqollar mazmuni, ichki tuzilmasi va leksik elementlarining izohli tavsifi.

Leksik-semantik vektor tahlili. Zoonimlarning semantik yukini, ular orqali berilayotgan obrazlarning funksiyasini, ayniqsa, konnotativ va denotativ ma’nolarini aniqlash.

Lingvokulturologik qiyoslash. Turk va o‘zbek xalq maqollaridagi umumturkiy etnomadaniy tasavvurlarni qiyosiy o‘rganish.

Tahlil va natijalar

1. Oila va nasl-nasabda zoonimlarning aksiologik talqini.

Turk maqollarida zoonimlarning qo‘llanishi oila va nasl-nasab konseptining qadimiy madaniy qatlamlariga borib taqaladi. Hayvonlarning biologik zotdorligi haqidagi tasavvurlar insonning ijtimoiy mavqei, kelib chiqishi va axloqiy qiyofasi bilan qiyoslanib, ularning o‘zaro munosabatini belgilovchi muhim aksiologik indikator sifatida namoyon bo‘ladi. Bu hodisa semantik transferning, ya’ni bir konseptual sohadagi belgi va xususiyatlarning boshqa sohaga ko‘chirilishining aniq ko‘rinishidir. Zoonimlar yordamida insonning naslga oid sifatlari ijobiy yoki salbiy baholanadi, bu esa turkiy dunyoqarashning asosiy kognitiv modellari bilan uyg‘unlik kasb etadi.

Ijobiy nasl metaforasi ko‘pincha zotdor hayvonlar, ayniqsa ot orqali ifodalanadi. Ot turkiy etnosning madaniy xotirasida faqat transport vositasi emas, balki sharaf, qudrat, yuksak naslning ramzi sifatida qaraladi. “Ati atasıyla, katırı anasıyla” maqoli shaxsning fazilatlarini uning kelib chiqishi bilan chambarchas bog‘liqligini, sifatning irsiy ko‘chishini e’tirof etadi. Bu qarash antropologik jihatdan naslning pokligi, zoti yuksak bo‘lgan shaxsning jamiyatdagi maqomi yuqori bo‘lishi haqidagi qadimiy e’tiqodlarni aks ettiradi.

Salbiy nasl metaforasi esa eshak, cho‘chqa kabi hayvonlar timsoli orqali beriladi. Bu hayvonlar turkiy madaniy semiosferada quyi, yoqimsiz yoki qadrsiz mavjudotlar sifatida talqin qilinib, ular orqali yomon nasl, yaramas xulq yoki tubanlik kabi mazmunlar ifodalanadi. “Domuzun kuyruğunu kes yine domuz” maqolida cho‘chqa obrazi o‘zgarmas mohiyat timsoli bo‘lib, essensialist qarashlar asosida yomon naslning o‘zgarmasligini, tashqi ta’sir bilan uning mohiyatini o‘zgartirib bo‘lmazligini ta’kidlaydi. Bu fikr ijtimoiy stereotiplarning shakllanishida

muhim rol o‘ynagan bo‘lib, turk jamiyatida nasl-nasabning qadriyat sifatidagi markaziy o‘rnini ko‘rsatadi.

Shu tariqa zoonimlar naslga doir ijtimoiy baholashning lingvokulturologik mexanizmini tashkil etadi. Ular yordamida qadriyatlar iyerarxiyasi, jamiyatdagi ijobiy-salbiy tasavvurlar, yuksaklik va pastlik kabi dual oppozitsiyalar mustahkam ifodalanadi. Bundan tashqari, zoonimlar naslga oid baholashning faqat tashqi belgisi emas, balki turkiy kognitiv tafakkurda shakllangan geneologik konsepsiyaning muhim timsoliy qatlamini ham ifodalaydi. Zoonim obrazlarining muntazam qo‘llanishi oila institutining tarixiy-madaniy asoslarini, naslning davomiyligi va uning ijtimoiy ahamiyatini avloddan avlodga yetkazib kelgan barqaror diskurs sifatida namoyon bo‘ladi.

2. Ot obrazining etno-madaniy arxetipi.

Turk xalqlari madaniyatida ot obrazi nafaqat iqtisodiy va maishiy hayotning ajralmas qismi, balki chuqur etno-madaniy arxetip sifatida mustahkam o‘rin egallagan. Ko‘chmanchi turkiy jamiyatlarning tarixiy taraqqiyoti davomida ot insonning hayot tarzini belgilovchi asosiy omillardan biri bo‘lib kelgan: u harakat, qudrat, jasorat va ijtimoiy mavqening timsoli sifatida qaralgan. Shu sababli turk maqollarida otning tasviri yuqori ijobiy aksiologik yuklamaga ega bo‘lib, u erkakning shaxsiy fazilati, jamiyatdagi nufuzi va taqdiridagi baxt omillarini belgilovchi ramziy unsurga aylangan.

“At ile avrat yig‘idin bahtina” maqolida otning sifati bilan ayolning fazilati bir qatorda ko‘rsatilib, yigitning baxti va ijtimoiy maqomi moddiy (ot) va ma‘naviy-oilaviy (ayol) qadriyatlarga tayanishi ta‘kidlangan. Otning bu yerda tanlanishi uning ko‘chmanchi madaniyatdagi strategik ahamiyatiga borib taqaladi: yaxshi ot jangda himoya, safarda harakat, kundalik hayotda esa qudrat va erkinlik manbai bo‘lgan. Shunga mos ravishda yaxshi ayol oila barqarorligining asosiy tayanchi sifatida erkakning ijtimoiy muvaffaqiyatiga bevosita daxldor inson sifatida tasvirlanadi.

“At kudümü, yurt kudümü, avrat kudümü” maqoli yana-da kengroq konseptual maydonni yoritadi. Unda ot, yurt va ayol uchligi turkiy dunyoqarashning asosiy barqarorlik elementlarini ifodalaydi. Otning yo‘li safarning omadi, yurtning yo‘li davlatning va muhitning mustahkamligi, ayolning yo‘li esa oilaning farovonligi va ichki uyg‘unligi bilan bog‘lanadi. Ushbu uchlikning bir qatorda qo‘yilishi turk etnosining mental modelida tashqi hayot (ot), ijtimoiy-hududiy birlik (yurt) va ichki oilaviy tizim (ayol)ning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rsatadi. Bu esa patriarxal qadriyatlarning funksional semiosferasini tashkil etadi.

Ot obrazining etno-madaniy arxetipga aylanishi uning turkiy xalq epik an‘analari, urf-odatlar va diniy-mifologik qarashlaridagi o‘rnini ham belgilaydi. “Alpomish”, “Manas” kabi eposlarda ot qahramonning ajralmas hamrohi, uning kuchi va sharafini to‘ldiruvchi ramz sifatida namoyon bo‘ladi. Bu e‘tiqodiy qatlamlar maqollar tizimida ham davom etib, otni ijtimoiy idealning personifikatsiyasi sifatida mustahkamlaydi. Shuning uchun maqollarda otning zotdorligi, yechimi osonligi, mo‘tadilligi yoki chidamliligi kabi xususiyatlar erkakning fazilatlari bilan parallel tarzda metaforik bog‘lanadi.

Shunday qilib, ot obrazi turk maqollarida nafaqat ijobiy aksiologik belgi, balki turkiy etnosning tarixiy-madaniy o‘zligini shakllantiruvchi asosiy ramzlardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Bu obraz orqali oila, ijtimoiy mezonlar, erkaklik ideali, barqarorlik va farovonlik haqidagi qadimiy konseptlar avloddan avlodga uzatiladi va lingvokulturologik xotirada mustahkam saqlanadi.

3. Farzand tarbiyasida zoonim metaforalari: metonimiya va aksiologiya.

Turk maqollarida farzand tarbiyasi masalasi ko‘pincha zoonimlarga asoslangan metafora va metonimiyalar orqali ifodalanadi. Bunday ifodalar bolaning biologik, psixologik va ijtimoiy jihatlari o‘zaro uzviy bog‘langan yaxlit konseptual model sifatida shakllanganini ko‘rsatadi. Quyida tahlilga tortiladigan maqollarda farzand shaxsiyati va uning ijtimoiy xulq-atvori ota-onaga xos xususiyatlarning uzviy davomi sifatida talqin qilinadi. Jumladan, “Ağaca (taş) çıkan keçinin dala bakan (ağaca çıkan) oğlağı olur” maqolida echki va uloq o‘rtasidagi tabiiy biologik bog‘liqlik orqali bolaning ota-onadan o‘zlashtiradigan xulq-atvor modeli obrazli tarzda ifodalanadi. Bu maqolda farzandning harakati ota-onaning amaliy xatti-harakatlariga bevosita bog‘langan bo‘lib, tarbiyaning kundalik muhit orqali shakllanishi alohida ta’kidlanadi.

Xuddi shuningdek, “Atı atasıyla, katırı anasıyla” maqolida naslning sifat jihatdan davomiyligi g‘oyasi ilgari suriladi. Bu yerda shaxsning fazilatlarini, ijtimoiy qiyofasi va xulqiy me’yorlari uning kelib chiqishi bilan chambarchas bog‘langanligi ifodalanadi. Salbiy aksiyologik yuklama bilan qo‘llanilgan “Domuzdan toklu doğmaz” hamda “Üç kuruşluk eşeğin beş paralık sıpası olur” maqollarida esa yomon nasl va past ijtimoiy qadriyatlarining avloddan avlodga o‘tishi tanqidiy ruhda aks ettiriladi. Ushbu maqollarda cho‘chqa va eshak kabi zoonimlar salbiy baho beruvchi timsollar sifatida qo‘llanilib, ota-onaga berilgan aksiologik baho bola obrazi orqali davom ettiriladi.

Mazkur tahlillardan kelib chiqib aytish mumkinki, turk maqollarida farzand ota-onaning shunchaki biologik davomchisi emas, balki uning axloqiy, ijtimoiy va madaniy qiyofasini mujassamlashtiruvchi timsol sifatida qaraladi. Shu nuqtada maqollarda keng uchraydigan “*Bola — ota-onaning kichik nusxasi*” modeli yuzaga keladi.

Nazariy jihatdan ushbu model kognitiv lingvistika doirasida metonimik model sifatida talqin qilinadi. Metonimik model — bu bir konseptual domen doirasida joylashgan elementlar o‘rtasidagi kognitiv bog‘lanish asosida yuzaga keladigan ma’no ko‘chishi bo‘lib, unda bir unsur boshqa bir unurni representatsiya qiladi (Lakoff & Johnson, 1980; Radden & Kövecses, 1998). Mazkur holatda ota-ona va bola “*oila*” konseptual domenining tarkibiy qismlari sifatida qaraladi, bunda bola ota-onaning axloqiy va ijtimoiy xususiyatlarini o‘zida aks ettiruvchi representativ unsur vazifasini bajaradi.

Shu tariqa, maqollarda qo‘llanilgan zoonimlar metonimik mexanizm orqali oilaviy tarbiyaning hal qiluvchi ahamiyatini ochib beradi. Bola ota-onaning qisqartirilgan, ammo konseptual jihatdan yaxlit aksiga aylanishi turkiy lingvomadaniyatda nasl, tarbiya va ijtimoiy mas’uliyat tushunchalarining markaziy o‘rnini tasdiqlaydi. Bu esa metonimiyaning maqollar tizimida nafaqat semantik, balki madaniy xotirani saqlovchi va uzatuvchi muhim kognitiv vosita ekanligini ko‘rsatadi.

Irsiyat va o‘xshashlik (echki/uloq metaforasi)

“Keçi nereye çıkarsa oğlağı da oraya çıkar” maqolida echki va uning ulog‘i o‘rtasidagi tabiiy biologik bog‘liqlik asosida bolada ota-onaning xulqiy modelining takrorlanishi ta’riflanadi. Bu yerda zoonimlar orqali berilgan metafora farzand tarbiyasida irsiy determinantlarning kuchli rol o‘ynashini aks ettiradi. Mazkur maqolning semantik asosida shaxsning shakllanishi nafaqat tarbiya, balki genetik meros bilan ham chambarchas bog‘liq degan konseptual g‘oya yotadi. Bu yondashuv turkiy xalqlarning antropologik tafakkurida nasl, avlod va xulqiy davomiylikning muhimligini ko‘rsatadi.

Paradoksal tarbiya (Ayiq metaforasi).

“Ayı sevdiği yavrusunu hırpalar” maqoli tarbiya jarayonidagi paradoksal holatni aks ettiradi, ya’ni tashqi ko‘rinishda qo‘pollik, talabchanlik yoki jiddiy munosabat aslida ichki mehr-

muhabbatning ifodasi sifatida talqin qilinadi. Ayiq obrazi folklorda qo‘pol va kuchli mavjudot sifatida tanilgan bo‘lsa-da, mazkur maqolda u murakkab psixologik jarayonning metaforik timsoliga aylanadi. Bu holat turkiy tarbiya modelining o‘ziga xos jihatini – “qattiq talabchanlik orqali yaxshi ko‘rish” tamoyilini ko‘rsatadi. Shu tariqa, zoosemantik obraz tarbiyadagi hissiy va pedagogik komponentlarning bir-biriga bog‘liqligini anglatadi.

Ijtimoiy ahvol va zaiflik (Eshak metaforasi).

“Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeyle kolay” maqolida esa eshak obrazi orqali jamiyatning kuchsizlarga, ayniqsa, yetim bolalarga nisbatan salbiy va adolatsiz munosabati ochib beriladi. Eshak turk maqollarida ko‘pincha past aksiologik bahoga ega bo‘lgan hayvon sifatida tasvirlanadi va uning ustiga minishning osonligi bilan bolalarning himoyasizligiga ishora qilinadi. Bu metafora ijtimoiy strukturada zaif guruhlarining ekspluatatsiyasi va ularga nisbatan qo‘llaniladigan adolatsiz muomalalarning ramziy talqinidir. Shu orqali maqol jamiyatning axloqiy qadriyatlariga tanqidiy yondashadi va yetimlikning ijtimoiy-sentimental jihatlarini ochib beradi.

Farzand tarbiyasiga oid turk maqollarida qo‘llaniladigan zoonimlar faqat obrazli vosita bo‘lib qolmay, balki turkiy etnosning psixologik, tarbiyaviy va ijtimoiy qadriyatlarini ifodalovchi muhim lingvokulturologik kod hisoblanadi. Ular orqali:

- irsiyat va muhitning bola shaxsiyati shakllanishidagi roli;
- tarbiyada mehr va qattiqqo‘llikning murakkab o‘zaro munosabati;
- jamiyatning zaif ijtimoiy guruhlariga nisbatan aksiologik pozitsiyasi metaforik tarzda namoyon bo‘ladi. Bu esa zoonimlarning turkiy mifopoetik tafakkurda qadimdan maktab vazifasini bajarganini ko‘rsatadi.

4. Er-xotin munosabatlarida gender rollarning aksiologik bahosi.

Turk maqollarida er-xotin o‘rtasidagi munosabatlar ko‘pincha zoonimlar orqali berilgan aksiologik va ijtimoiy qadriyatlar tizimi asosida talqin qilinadi. Bu metaforik tizim patriarxal jamiyatning genderga oid tasavvurlari, erkak va ayolning ijtimoiy vazifalari hamda oila strukturasi haqidagi tarixiy-madaniy qarashlarni aks ettiradi. Har bir zoonim o‘ziga xos aksiologik yuk bilan maydonga chiqadi va oilaviy rollarning qadimiy, ijtimoiy kodlarini mustahkamlaydi.

Ayolning roli: Köpek (it) metaforasi va salbiy konnotativ yuk.

“Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez” maqoli ayolning oilaviy munosabatlardagi tashabbusini it obrazi orqali talqin qiladi. It (köpek) turk folklorida ko‘pincha salbiy konnotatsiyalar – beqarorlik, past ijtimoiy qiymat, itoat holati bilan bog‘liq bo‘lib, ayolning mavqeiga nisbatan ham shunday semantik fonni aks ettiradi. Mazkur maqolda ayolning munosabatni boshlashi yoki davom ettirishidagi tashabbusi “dumini likkillatish” orqali obrazlashtiriladi. Bu esa ayolga nisbatan ijtimoiy stereotiplarning mavjudligini, munosabatlar jarayonida ayolning faolligi nojoiz deb ko‘rilishini, ayolning jinsiy va ijtimoiy subyektivligi kamsitilgan konsept sifatida tasvirlanishini ko‘rsatadi.

Shuningdek, mazkur maqol patriarxal strukturada ayol “moslashuvchan”, “mo‘tadil” bo‘lishi lozim degan normativ qadriyatni mustahkamlaydi. It obrazi orqali ayolning ijtimoiy roli emas, balki unga nisbatan jamiyatning qadimiy stereotiplari metaforik tarzda ifodalanadi. Ayni paytda, bu zoonimning tanlanishi gender rollarning ijtimoiy konstruksiyaga asoslanganligini ham ko‘rsatadi: ayolning xatti-harakati erkakning munosabatini belgilab beruvchi shart sifatida talqin qilinadi.

Erkakning roli: Koç (qo‘chqor) metaforasi va ijobiy-aksiologik baho.

“Koç koyundan seçkel gerek” maqolida erkakning oiladagi roli kuch, jasorat va yetakchilik belgisi bo‘lgan qo‘chqor (koç) obrazi orqali ifodalanadi. Qo‘chqor turk mifologiyasi va xalq

og‘zaki ijodida “qudrat”, “jasorat”, “hokimiyat”, “erkaklikning etalon modeli” sifatida e’tirof etiladi. Mazkur zoonimning metaforik qo‘llanishi erkakning oilaviy struktura markazidagi ustun mavqegini aks ettiradi. Qo‘yning (koyun) “falon darajadagi odobli, muloyim, bo‘ysunuvchi” timsoli bilan qo‘chqorning keskin farqlanishi erkakning oila ichidagi vazifasining kuch va qat’iyat bilan belgilanishini tasdiqlaydi.

Bu maqol gender rollarning asimmetrik taqsimlanganligini, erkakning esa ijtimoiy-huquqiy jihatdan ustun pozitsiyada ekanligini tarixiy-kulturologik kontekstda ko‘rsatadi. Shu bilan birga qo‘chqor obrazi erkakning mas’uliyat, homiylik va himoyachilik funksiyalarini ham o‘z ichiga oladi. Shunday qilib, zoonim orqali yaratilgan metafora erkakning yetakchi subyekt sifatidagi qadriyatga asoslangan ideal modelini mustahkamlaydi.

Er-xotin munosabatlarida qo‘llanilgan zoonim metaforalari turk jamiyatidagi gender arxetiplarining tarixiy shakllanishini aks ettiradi. Ayol va erkakning mavqei turlicha aksiologik baholangan:

- ayol – salbiy metaforik iqtiboslar (köpek): itoat, moslashuv, passivlik, uyatchanlik, tashabbusning cheklanishi;

- erkak – ijobiy metaforik iqtiboslar (koç): yetakchilik, kuch, nazorat, ijtimoiy ustunlik.

Bu esa gender rollarning patriarxal semiosferasini, ya’ni erkak ustuvor, ayol esa subordinatsiya qilingan ijtimoiy makon egasi sifatida talqin qilinadigan konseptual tizimni yaratadi. Zoonimlar bu tizimning lingvokulturologik belgisi sifatida faoliyat yuritadi va xalq ongida shakllangan tarixiy tasavvurlarni metaforik shaklda uzluksiz takrorlab turadi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, zoonimlar turk maqollarida oilaviy konseptlarning arxetipik kodlari bo‘lib, turkiy etnosning madaniy xotirasi va aksiologiyasini saqlashga xizmat qiladi.

Zoonimlar oila, nasl-nasab, axloq va tarbiya kabi konseptlarning kognitiv modellarini yaratishda asosiy metaforik elementlardir.

Ot obrazi – turk etnosining tarixiy-madaniy xotirasida eng qudratli ijobiy aksiologik timsol bo‘lib, erkakning baxti, sharafi va kuchi bilan bevosita bog‘langan.

Hayvonlarning zotdorligi orqali inson nasl-nasabining sifati haqida hukm chiqariladi, bu esa turmush qurish va nasl tanlashda yuqori ijtimoiy ahamiyat kasb etgan.

Qarindoshlik va er-xotin munosabatlarida qo‘llanilgan zoonimlar oiladagi gender rollarning patriarxal tizimini va ularga berilgan aksiologik baholarni ochib beradi.

Turkiy xalqlar maqollaridagi zoonimlarning lingvokulturologik lug‘atini yaratish va ularning umumturkiy konseptual metafora modellarini aniqlash;

Zoonimlar aksiologiyasining zamonaviy turk va o‘zbek jamiyatlarida qanday o‘zgarganligi bo‘yicha diaxronik tadqiqotlarni olib borish;

Ushbu maqollarni ta’lim jarayonida lingvomadaniy kompetensiyani shakllantirish vositasi sifatida qo‘llash uchun metodik qo‘llanmalar ishlab chiqish mazkur ish yuzasidan foydali manba bo‘lib xizmat qiladi.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Aksoy Ö.A. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. – İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2016.
2. Altinboyev N.A., Turkcha maqollarda qiz farzand to‘g‘risidagi qarashlar tadqiqi. Madaniyatlararo muloqotda sharq tillarining ahamiyati // Xalqaro onlayn ilmiy-amaliy

- anjuman materaillari. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbek tili va adabiyoti universiteti. – Toshkent, 2021.
3. Altinboyev N. (2023). Oila bilan bog‘liq turk maqollarida “ayol” obrazining konseptuallashuvi. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3 (9), 542-550.
 4. Altinbaev N., Abdiyev R. (2024). “Oydinda yurgan odamlar” qissasidagi maqollarda “oila” konsepti. *Imgelem (O‘zbekistan O‘zel Sayısı)*, 353-368. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1553582>
 5. Altinboyev N.A. (2024). Turk maqollarida farzand obrazining metaforik talqini. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4 (5), 258-265.
 6. Doğan, L., & Bayraktar, S. (2002). Türk kültüründe ve atasözlerinde hayvanlarla ilgili inanışlar. *Türk Kültürü*, 468, 230–235.
 7. Erdem A. (2021) O‘zbek tilidagi ot bilan bog‘liq maqollar tadqiqi. // O‘zA Ilm-fan bo‘limi (elektron jurnal), iyun soni, 246–247.
 8. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
 9. Маслова, В.А. (2001) Лингвокультурология, М.: Academia.
 10. Mert, O. (2007). Kazak Türkçesi’nde hayvan adları ile kurulan atasözleri. *Kazakistan ve Türkiye’nin Ortak Kültürel Değerleri Uluslararası Sempozyumu (21–23 Mayıs 2007)*, 300–305.
 11. Верещагин, Е.М., Костомаров, В.Г. (1990) Язык и культура. – Москва: «Русский язык».
 12. Zoltán Kövecses & Günter Radden (1998) Metonymy: Developing a Cognitive Linguistic View. January 1998; *Cognitive Linguistics* 9(1):37-78. DOI:10.1515/cogl

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 key words should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as “Figure”. Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma’rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o‘tkazilgan sammitida ko‘zda tutilgan o‘zaro aloqalarni jadallashtirish bo‘yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta’sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e’lon qilishga mo’ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e’tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O‘zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUIYIDAGI YO‘NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

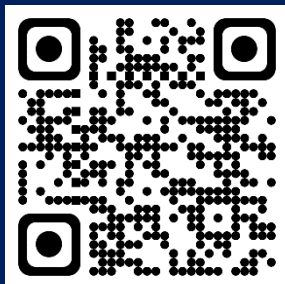
@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
“ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-egitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğretim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar “Resim” olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
- Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2026-yil 24-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2026-yil 27-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturasini.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –15,4.

Adadi 15 nusxa. Buyurtma №806

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9

772992

922004